

Obraćanje visokog predstavnika Valentina Inzka Vijeću sigurnosti Ujedinjenih naroda

Vrijedi izgovorena riječ

Gospođo predsjednice, uvaženi članovi Vijeća,

Čast mi je obratiti se danas ovom uglednom tijelu. U promjenjivom i često turbulentnom globalnom okruženju, s toliko važnih točaka dnevnog reda s kojima se Vijeće suočava, od najvećeg je značenja da Bosna i Hercegovina ne bude zaboravljena. Hvala vam za stalnu pozornost i zainteresiranost!

U svibnju sam izvijestio ovo vijeće o višemjesečnim naporima na formiranju političkih koalicija i uspostavi vlasti na državnoj razini i na razini Federacije, nakon općih izbora održanih u listopadu 2018. godine.

U to vrijeme, unatoč jasnim neslaganjima između većinskih političkih stranaka, ne bih vjerovao da ću šest mjeseci kasnije opet stajati pred vama kako bih vas obavijestio da taj proces nije bio uspješan. Dok su stranke u Republici Srpskoj formirale vlast ubrzo nakon izbora prošle godine i propisno funkcioniraju, država još uvijek nema novoimenovano Vijeće

ministara, a Federacija nema novoimenovanu Vladu.

Nadalje, Vijeće ministara iz prošlog mandata i dalje funkcionira, ali ono je ograničeno politički sračunatom, nepotrebnom blokadom Parlamenta BiH.

To znači da se ne mogu donijeti novi zakoni, uključujući i državni proračun. Država je stoga primorana djelovati na osnovu tromjesečnih odluka o privremenom financiranju, što ozbiljno ograničava opseg njenog djelovanja i njenu sposobnost da učinkovito rješava novonastale probleme, poput migrantske krize.

Ovdje bih također podsjetio na dugogodišnju politiku Republike Srpske da "izgladnjuje" institucije na državnoj razini BiH stavljajući nerazumno ograničenje na državni proračun od 2012. godine, istodobno povećavajući vlastiti proračun. Također bih skrenuo vašu pažnju na očigledan nedostatak suštinske fiskalne koordinacije u BiH i s tim povezanu blokadu institucije za fiskalnu koordinaciju – Fiskalnog vijeća.

U svibnju je Europska komisija dostavila svoje Mišljenje o aplikaciji Bosne i Hercegovine za članstvo u Europskoj uniji. Komisija je utvrdila 14 ključnih oblasti gdje Bosna i Hercegovina mora osigurati poboljšanja, kao dio procesa za otvaranje pregovora o pristupanju EU.

Budući da je cilj stjecanja članstva u EU jedno od rijetkih područja gdje izgleda da postoji konsenzus u okviru cjelokupnog političkog spektra, ovo je trebala biti prekretnica na europskom putu Bosne i Hercegovine, a politički lideri su se trebali ujediniti u nastojanju da odgovore na taj izazov. Međutim, neuspjeh u formiranju vlasti i stalna blokada državnog Parlamenta onemogućavaju svaku šansu da Bosna i Hercegovina provede potrebne reforme kako bi osigurala poboljšanja u ključnim područjima definiranim u Mišljenju Europske komisije.

U vezi sa EU, želim poželjeti srdačnu dobrodošlicu nedavno imenovanom specijalnom predstavniku EU u BiH, Johannu Sattleru, i poželjeti mu sve najbolje.

Kao što se sjećate, nakon mog prethodnog obraćanja Vijeću sigurnosti UN-a, brojne članice su s pravom pozvale vlasti Bosne i Hercegovine da provedu program "5 + 2", odnosno pet ciljeva i dva uvjeta koja trebaju biti ispunjena prije zatvaranja Ureda visokog predstavnika i okončanja moga mandata.

Međutim, neformiranje organa vlasti i nepostojanje funkcionalnog državnog Parlamenta znači da ne samo da nije bilo napretka u provedbi programa 5 + 2 nego su se iste one snage koje rade na blokiranju Parlamenta također aktivno angažirale kako bi poništile prethodno postignuti napredak i u tom smislu ključne reforme. Sve više se udaljavamo od provedbe programa 5 + 2, umjesto da mu se približavamo.

Nadalje, vlasti Republike Srpske su najavile održavanje sjednice njihove Narodne skupštine, planirane za kraj ovoga mjeseca, na kojoj će raspravljati o odlukama visokog predstavnika. Viši dužnosnici RS već ranije su dovodili u pitanje nadležnosti visokoga predstavnika i važenje odluka kojima su uspostavljene ili koje su pomogle da se uspostave institucije na državnoj razini te nagovještavali da bi se Republika Srpska mogla povući iz tih institucija, bez obzira na to što su ih ratificirali državni i entitetski parlamenti.

Povlačenje iz bilo koje institucije imalo bi katastrofalne posljedice za suverenitet države. Ja ću pratiti razvoj situacije u ovoj oblasti i o tome ću izvještavati Upravni odbor Vijeća za provedbu mira te, ukoliko bude potrebno, Vijeće sigurnosti.

Dodatno zabrinjava da se ovi destruktivni potezi događaju u vrijeme kada se neprekidno pribjegava destabilizirajućoj

retorici kojom se poziva na podjele, što dolazi od istih onih političara koji tvrde da su opredijeljeni za europski put Bosne i Hercegovine.

Neki politički lideri iz Republike Srpske i dalje daju izjave kojima izražavaju separatističke tendencije ili pak predviđaju raspad BiH, dok neki hrvatski predstavnici traže teritorijalnu reorganizaciju zemlje. Istodobno, najveća bošnjačka stranka opet je, kao i 2015. godine, usvojila stranačku platformu kojom zagovara Republiku BiH – ukoliko o tome dođe do sporazuma u Parlamentu – što također nije bilo konstruktivno u danim okolnostima.

U ovakvom političkom ozračju također nas mora brinuti potencijalna militarizacija policijskih snaga u Republici Srpskoj. Ovo šalje alarmantan signal javnosti. Međunarodna zajednica treba pažljivo pratiti ovo pitanje u svjetlu separatističke retorike i aktivnosti u BiH. Ne treba nam trka u naoružavanju policije. U stvari, bolje je manje policije nego više.

Ali, ono što je posebno sramotno je revizionizam ili otvoreno negiranje genocida, što je, u slučaju Srebrenice, pravna činjenica potvrđena presudama međunarodnih i domaćih pravosudnih tijela – uključujući i Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju, koji je uspostavilo upravo ovo tijelo još 1993. godine.

Želim iskoristiti ovu priliku da još jednom kažem: Kao što je utvrdio Tribunal, u Srebrenici je 1995. godine počinjen genocid! Ništa i nitko ne može promijeniti tu činjenicu.

Također bih želio zahvaliti svim onim pojedincima i organizacijama koje čuvaju istinu o Srebrenici i nastavljaju tragati za pravdom, posebno Majkama Srebrenice. Majke Srebrenice zaslužuju naše najdublje divljenje i poštovanje.

Kako bi odala počast žrtvama genocida, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine mora donijeti zakon kojim se regulira

pitanje negiranja genocida i veličanje i podsjećanje na ratne zločince. To je pitanje na koje ću se fokusirati u predstojećem periodu, kako se približavamo 2020. godini, kada će biti obilježena 25. godišnjica genocida u Srebrenici iz srpnja 1995. godine.

Dame i gospodo,

Dvadeset i drugog prosinca ove godine navršava se deset godina od donošenja presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu "Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine". Dervo Sejdić, Rom, i Jakob Finci, Židov, obojica građani Bosne i Hercegovine, osporili su odredbe Ustava BiH kojima je utvrđeno da je članstvo u Predsjedništvu BiH i Domu naroda BiH rezervirano isključivo za Bošnjake, Srbe i Hrvate, što predstavlja diskriminaciju i uskraćuje njihovo pravo da budu birani za neko od tih tijela.

Štoviše, skorašnji prijedlozi izborne reforme, posebno oni koji dolaze od hrvatskih političkih stranaka, imaju za cilj postići takozvanu "legitimnu zastupljenost," što znači da bi etničke predstavnike u Predsjedništvu BiH i državnom i federalnom Domu naroda moglo birati samo izborna tijelo iste etničke pripadnosti. Takvi prijedlozi se još više udaljavaju od provedbe presude "Sejdić-Finci".

Također, 26. studenoga ove godine navršava se devet godina od donošenja presude Ustavnog suda BiH iz 2010. godine kojom je utvrđeno da određene odredbe Izbornog zakona BiH koje se odnose na Grad Mostar nisu sukladne Ustavu BiH. Nažalost, kao rezultat činjenice da Parlament BiH nije usvojio potrebne izmjene zakona, ta presuda nikad nije provedena, a u Mostaru od 2008. godine nisu održani lokalni izbori, što ostaje crna mrlja demokracije u BiH.

Nedavno je Europski sud za ljudska prava donio presudu da je nedjelovanjem organa vlasti jedna građanka spriječena

glasovati ili biti birana na lokalnim izborima, što predstavlja diskriminaciju po osnovu njenog prebivališta. Štoviše, Sud je utvrdio da je nedjelovanje vlasti stvorilo pravnu prazninu u kojoj Mostarom, još od 2012., upravlja gradonačelnik koji nema potrebni demokratski legitimitet.

Pozivam Parlamentarnu skupštinu BiH i političke lidere da provedu ovu presudu te druge presude, žurno i neovisno od drugih pitanja, tako što će postići politički dogovor o izmjeni Izbornoga zakona BiH. BiH mora biti država temeljena na vladavini prava, kao što je i navedeno kao prioritet u Daytonskom mirovnom sporazumu.

Dame i gospodo,

Vladavina prava i borba protiv korupcije trebaju biti prioritet Bosne i Hercegovine. Ispitivanja javnog mnijenja pokazuju da su tri četvrtine građana BiH izuzetno nezadovoljne ili uglavnom nezadovoljne situacijom u oblasti vladavine prava i radom pravosudnih institucija. Stoga će vladavina prava i funkcionalnost pravosudnih institucija biti moji prioriteti u narednom periodu, zajedno s drugim predstavnicima međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini.

Do takvog otvorenog nepoštivanja vladavine prava ne dolazi u vakuumu. Nezadovoljstvo pravnim sustavom jedan je od vodećih razloga za odljev mozgova koji Bosna i Hercegovina trenutno doživljava. Još jedna ilustracija je tragično i još uvijek nerazriješeno ubojstvo mladog Davida Dragičevića u Banja Luci, prije gotovo dvije godine.

Podaci iz ekonomskog pregleda Svjetske banke za jesen 2019. pod nazivom "Migracije i odljev mozgova", koji se odnosi na Europu i središnju Aziju, ukazuju na to da je gotovo polovina stanovništva Bosne i Hercegovine trajno emigrirala iz zemlje.

Prema Svjetskoj banci, glavni rizik u zemlji je teško

političko okruženje, zbog kojega su otežane strukturalne reforme.

Ukratko, ljudi ne žele samo posao; oni žele i političku stabilnost i pravdu.

Poštovani članovi Vijeća sigurnosti,

Sljedeće godine navršava se 25 godina od potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma. Nažalost, tih 25 godina nisu ispunile očekivanja mnogih građana Bosne i Hercegovine, a ni međunarodne zajednice.

Pokazalo se da Bosna i Hercegovina ima ozbiljne probleme u vezi s njenom funkcionalnošću, vladavinom prava i borbom protiv korupcije, slobodom medija te u brojnim drugim oblastima, što je odraz raširenog separatizma i politike podjela u zemlji te generalne činjenice da politička elita te zemlje nije fokusirana na pitanja koja su zaista važna za građane.

To se odnosi i na jednakost spolova, imajući u vidu da žene u prosjeku zarađuju tek 50 posto plaća muškaraca te da su žene veoma slabo zastupljene u političkoj sferi, uprkos zakonskoj obvezi da zastupljenost žena u institucijama bude minimalno 40 posto. Trebamo imati na umu da žene u konfliktima diljem svijeta jako stradaju i vrijeme je da međunarodna zajednica, a prije svega bh. političari, stave u vrh prioriteta pitanja jednakosti spolova. Razmotrit ću tu temu i apelirati na temeljitiju diskusiju u vezi s njom.

Osnovno pitanje o kome svi moramo razmisliti je ne samo kako pomoći Bosni i Hercegovini da se i dalje suočava s izazovima koje sreće na svom putu nego, što je još važnije, kako spriječiti njeno nazadovanje? Trenutni trendovi i različite javne izjave definitivno ukazuju na stalna nastojanja da se ponište reforme koje su u ovoj zemlji do sada provedene.

U tom smislu, sada je važnije nego ikad da se očuva daytonska struktura i instrumenti koje međunarodna zajednica ima na raspolaganju, uključujući i ovlasti date visokom predstavniku Općim okvirnim sporazumom i rezolucijama Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija, uključujući i EUFOR. Od najveće je važnosti da međunarodna zajednica ujedinjeno radi na tome da očuva ono što je ulagala više od dva desetljeća te, prije svega, da ispuni obećanje o boljoj budućnosti dato građanima Bosne i Hercegovine.

Kao što sam već rekao, moramo prepoznati nazadovanje kada do njega dođe te u takvim trenutcima priznati da naša misija još uvijek nije završena.

Hvala vam.